

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельник М. Антикорупційна діяльність в органах державної влади та її наукове забезпечення / М. Мельник // *Право України*. – 2000. – №3. – С. 67–71.
2. Політична корупція: як розпізнати та подолати: навчально – методичний посібник / За заг. ред. Давиденко К.С. [Автори-укладачі: Таран В. В., Таран С. В., Грищенко І. Я., Леменов О. В., Волошина А. В., Скиба О. В.] – К. : Ейдос, 2016. – 52 с.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року // *Відомості Верховної Ради України*. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
4. Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія: навчально – методичний посібник / К. А. Бабенко, Н. Г. Діденко, М. В. Кондрашова та ін. – К. : Грамота, 2015. – 184 с.
5. Тіньков А. Політична корупція в системі державного управління: українські реалії / А. Тіньков // *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. – 2010. – № 1. – С. 227–234.

УДК 328.185

Рудакевич О. М.

*д-р політ. наук, професор, професор кафедри філософії та політології
Тернопільський національний економічний університет*

КОРУПЦІЯ ЯК ЧИННИК ДЕФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Серед внутрішніх чинників та механізмів деформації політичної системи суспільства особливе місце займає політична корупція, сутність якої полягає у зловживанні владою в політичних цілях. Такими цілями є отримання влади, її утримання або розширення. Крім того, побічною або навіть основною метою політичної корупції може бути особисте збагачення, чи інша матеріальна вигода.

Особливої уваги заслуговує питання про наслідки корупційної деформації політичної системи суспільства. Коли дисбаланс державних і національних інтересів, з одного боку, і особистих чи кланових корупційних устремлінь – з іншого сягає певного рівня, політична система втрачає свої сутнісні ознаки та функціональні властивості і, в кінці-кінців, перероджується в свою протилежність – в антинародну кримінальну систему зловживання владою задля її пролонгації і задоволення особистих амбіцій та інтересів. На чолі тотально корумпованої політичної системи стоїть злочинна особа або група, яка прикривається конституційними повноваженнями демократичного характеру. Державам, які зазнали таких змін, загрожує всеохоплююча суспільна криза, підриг засад демократії і, навіть, втрата національного суверенітету.

Схожа ситуація склалася в Україні на початку третього десятиліття її суверенного існування, коли влада, внаслідок маніпуляції суспільною свідомістю та корупційних дій під час президентських виборів 2010 р., опинилася в руках злочинного донецького мафіозного угруповання. Країну

очолив підступний кримінальний антиукраїнський клан, який за спонукання та підтримки Росії почав активно збагачуватися, руйнуючи існуючий державний та суспільний лад. Процес корупційного переродження політичної системи українського суспільства саме за президентства В. Януковича набуває системного характеру і прискорено розвивається в усіх структурних ланках і на всіх рівнях публічного врядування.

На жаль, радикального оновлення правлячої еліти не відбулося і після Революції гідності. Партія регіонів трансформувалася в нові політичні об'єднання, які отримали своїх представників у законодавчому органі. Корумпована судова влада звела нанівець процес люстрації – очищення влади від оточення Януковича. Старі корупційні схеми взяли під контроль нові ставленики олігархату. У парламентській більшості, уряді та прокуратурі, де чимало осіб старої генерації, часто виникають гучні корупційні скандали. Електронне декларування майнового стану політиків і державних службовців у 2016 р. поставило під сумнів доброчесність більшості «слуг народу».

Отже політична система України продовжує характеризуватися як тотально корумпована, криміналізована й малоефективна. Досить сказати, що стан корупції в органах влади викликає занепокоєння 93,8 % громадян. Це четверта позиція в рейтингу загальнонаціональних проблем в Україні після україно-російської війни (97,4%), високої вартості життя (94,9%) і надмірних витрат на медичні послуги (94,4%) [3, 18]. За даними міжнародних рейтингів Україна за підсумками 2016 р. опинилася серед «крихких держав», в яких корупція є не винятком, а правилом функціонування політичних та економічних інститутів. Так, за даними Transparency International (міжнародної організації з протидії корупції) Україна отримала 29 рейтингових балів (із ста можливих) і посіла 131-шу позицію серед 176 країн у щорічному «Індексі сприйняття корупції». Вона опинилася в одній групі з Іраном, Казахстаном, Непалом та Росією, які здобули таку ж кількість балів, і в порівняльній таблиці розташована нижче, ніж такі її географічні сусіди, як Білорусь і Молдова [1]. В ухваленій 25 січні 2017 р. резолюції ПАРЄ «Функціонування політичних інститутів в Україні» зазначається: «Асамблея стурбована тим, що боротьба проти корупції просувається дуже повільно, а конкретні результати є обмежені» [2].

Які корупційні зміни в основних ланках політичної системи України відбулися після президентських виборів в Україні 2010 року?

Корупційна трансформація політичної влади, її суб'єктів. Отримавши мандат на владу, В. Янукович у неконституційний спосіб домагається істотного розширення своїх повноважень, змінивши форму державного правління на президентсько-парламентську. Політична влада набуває ознак суворого авторитарного режиму. Брак легітимності влади в очах народу компенсується недемократичними методами нав'язування політичної волі. Стрімко зростає тіньовий сектор економіки, набувають розмаху зловживання владою, незаконне збагачення та інші методи конвертації колективних благ у приватні. Вторинний суб'єкт політичної влади – президент – де-факто стає сувереном, а точніше, диктатором, чиї вказівки є безумовними для виконання. Він також латентно набуває статусу очільника загальнодержавної корупційної системи. В країні формуються корупційні мережі, регіональні корупційні центри та корупційна вертикаль.

Корупційна трансформація політичних інститутів. Сутність перетворень в інституційній підсистемі політичної сфери полягає, перш за все, в тому, що за фасадом конституційних органів державної влади й управління формуються і поступово починають домінувати неформальні, тіньові інститути; крім того вибудовуються нові, суто злочинні, мафіозні структури, які доповнюють арсенал засобів і форм корупційних діянь. Мова йде про фальсифікацію результатів виборів, підкуп народних депутатів, купівлю і продаж державних посад, кулуарні домовленості між суб'єктами влади та олігархами, призначення т. зв. «смотрящих» у регіонах і галузях народного господарства, «кнопкодавство» в парламенті, «телефонне» право, т. зв. «джинса» в ЗМІ, замовні арешти і вбивства. Особливо слід виділити кримінальну трансформацію правоохоронних органів: прокуратури, судів, поліції тощо.

Корупційна трансформація політико-правової складової політичної системи, основу якої становлять принципи і норми Конституції, конституційні закони, інші нормативно-правові акти, політичні традиції. Вони також зазнають істотних змін. По-перше, за спонукання команди Януковича в незаконний спосіб було внесено зміни в Конституцію України, згідно яких держава набуває президентсько-парламентської форми правління. Президент отримує нові повноваження за рахунок обмеження функцій парламенту та судових органів. По-друге, «вдосконалюються» податкові, митні та інші закони, які регламентують економічні відносини. Вони створюють сприятливі умови для «тіньової» економіки, приховування корупційних діянь та казнокрадства, виведення фінансових активів в офшорні зони тощо. По-третє, напередодні чергових виборів під ту чи іншу політичну ситуацію корегується виборче законодавство, яке забезпечує перевагу правлячій партії, симпатикам глави держави і, таким чином, консервується діючий корумпований політичний режим. По-четверте, приймаються поправки до законів, які обмежують демократичні права і свободи громадян та їх об'єднань і, як наслідок, занепадає громадянське суспільство, яке в умовах повноцінної демократії є головним контролем влади та руйнівником корупційних схем.

Отже, політична корупція набуває рис формування, яке, по-перше, копіюючи структуру політичної системи, накладається на її структурні компоненти і деформує їх; по-друге, вона охоплює більшість суб'єктів політичної влади одноосібного, групового та інституційного характеру, дискредитуючи демократичні засади політичного життя, його правові основи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Косюк Б. Корупцію в Україні оберігає політична еліта – українські експерти [Електронний ресурс] / Б. Косюк. – Режим доступу: file:///C:/Users/92EA~1/AppData/Local/Temp/2PYR4BWK.htm*
2. *ПАРЕ ухвалила резолюцію щодо України [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://eizvestia.com/uk/politika-ukr/full>*
3. *Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007, 2009, 2011 та 2015. – К. : КМІС. – 68 с.*